

DEN ULTIMATA GUIDEN TILL

SVART VITTT

MONOKROMA BILDER KAN LYFTA DINA RESULTAT TILL NYA HÖJDER OCH DAGENS KAMEROR OCH PROGRAM GÖR DET ENKELT ATT KOMMA IGÅNG. I DEN HÄR GUIDEN FÅR DU FYRA STEG SOM HJÄLPER DIG ATT TA BRA BILDER UTAN FÄRG.

BRAND DIGITAL FOTO

INNHÅLL

1 **INTRODUKTION**

2 **KOM IGÅNG**

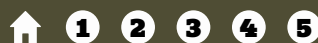
3 **VÄLJ DITT MOTIV**

4 **SKAPA LUGN I MOTIVET**

5 **STÄLL IN KAMERAN**

KLICKBAR E-BOK

Du kan klicka dig fram i den här e-boken genom att använda menyn längst upp eller klicka på innehållsförteckningen.

Du kan också klicka dig fram med pilknapparna på ett tangentbord.

Svartvita bilder som det här landskapet avslöjar inte om de togs igår eller för 100 år sedan.

Varje år kommer nya kameramodeller som lovar bilder med ännu bättre färger till följd av nya tekniska landvinningar och finesser. Trots detta är svartvitt en evigt populär stil bland många fotografer. Varje år vinner foton utan färg tävlingar i vitt skilda genrer från landskap till konsert- och naturbilder – och inte minst motiv från världens krig och konflikter tas ofta i svartvitt. Så varför fascinerar vi av svartvitt när miljontals färger finns tillgängliga? Det tittar vi närmare på i den här artikeln.

Därför är svartvitt fortfarande i ropet

Svartvitt ger unika fördelar. Bland annat kan du framhäva mönster och linjer i kompositionerna, så att dina bilder blir lättare att avkoda. Du kan också ta med betraktaren bakåt i tiden eller ge bilden ett tidlöst uttryck. Dessutom har monokroma bilder den stora fördelen att de skapar ordning i motiv där färgerna stör mer än de är en tillgång. På följande sidor visar vi hur du kommer igång med att ta bra svartvita bilder, och vi går igenom vilka motiv som är lämpliga. ■

KOM IGÅNG

D

et är inte så svårt att börja fotografera i svartvitt som många kanske tror. De flesta spegellösa systemkameror och DSLR-kameror har funktioner som kan visa dig hur ditt motiv ser ut i svartvitt medan du håller på att fotografera. Vissa kameramärken, bland annat Leica, tillverkar till och med kameror som bara är avsedda för att ta svartvita bilder. På de allra flesta kameramodeller har du dessutom möjlighet att se dina bilder i svartvitt, samtidigt som du behåller alla färger om du skulle behöva ta fram dem senare. **Det enda som krävs är en kamera som kan ta bilder i råformat, där alla färger bevaras.** Det är dock inget hinder om din kamera inte kan det, eftersom du alltid kan göra om bilderna till svartvitt senare i ett bildbehandlingsprogram.

Ny look med ett klick

När du fotograferar i svartvitt får du på ett ögonblick möjlighet att ge dina bilder ett helt nytt uttryck. Du kommer snabbt att märka att blicken söker sig till nya områden i bilden när färgen försvinner. Därför kan svartvitt även vara ett utmärkt verktyg som hjälper dig att berätta just den historia du vill att bilden ska framhäva. Om man till exempel tar ett porträtt på gatan framför en blomsterhandel, kan färgrika buketter och växter i bakgrunden stjäla all uppmärksamhet från din mo-

dell. När du konverterar till svartvitt riktas uppmärksamheten i många fall mot personen i stället, bland annat eftersom våra mänskliga instinkter gör att vi snabbt ser och känner igen ansikten. På Bonnier Digital FOTO väljer vi ofta svartvitt för att redigera bilder snabbare när det är många färger i motivet. Ofta kan det vara skillnaden mellan att radera bilden och att skriva ut den. I många bildbehandlingsprogram kan man göra om bilder till svartvitt med bara ett klick. I Lighroom trycker man till exempel på "V" på tangentbordet. Även i mobiler kan man snabbt konvertera bilder till svartvitt, så det finns inget som hindrar dig från att gå ut och börja skapa fantastiska svartvita bilder. Du får massor av inspiration i den här artikeln. ■

Den här fasaden med dynamik och intressanta mönster fotade vi först i färg, men den blev bättre i svartvitt.

Se upp för snarlika toner i svartvitt

Färgerna i en bild kan se helt olika ut även om de har samma ljusstyrka, men det ändras när bilden görs till svartvitt. Då får färger med samma intensitet nämligen nästan identiska gråtoner och blir svåra att skilja från varandra. Titta på exemplet med de tre badhytterna som blir nästan likadana utan färg.

DET HÄR SKA DU LETA EFTER

I jakten på lyckade svartvita bilder är det viktigt att spana efter olika motiv. **Börja med att leta efter scener med hög kontrast.** Det kan till exempel vara ett fjäll i motljus, ett porträtt mot en mörk bakgrund eller liknande. Du kan även titta efter spännande texturer i motivet, och var inte rädd för att skruva upp kontrasten rejält i bildbehandlingsprogrammet.

KREATIVA VINKLAR: Svartvitt passar särskilt bra till flera typer av abstrakta och kreativa bilder. Prova till exempel att göra en dubbelexponering eller fotografera arkitektur med spännande mönster.

LÄMPLIGA PORTRÄTT: När du konverterar till svartvitt tar du samtidigt bort de små nyansskillnaderna i huden, vilket gör det lättare att ta snygga porträtt med renare hud och perfekt kontrast.

TEXTURER OCH DETALJER: Framhäv också gärna kontrasterna i dina makro- och närbilder, för att få mer intressanta bilder när färgerna är borta. Förstärk gärna kontrasten när du bildbehandlar.

VÄLJ DITT MOTIV

P

erfekta svartvita bilder kan dölja sig överallt, och du kan ta bra bilder oavsett om du har fotoväskan full av dyra objektiv eller använder paketobjektivet som följde med kameran när du köpte den.

I storstaden kan du välja svartvitt för att fånga arkitekturen på kreativa och abstrakta sätt, och på landsbygden kan du ta stämningsfulla bilder av fält och fjordar. Även i naturens minsta detaljer kan du hitta lämpliga motiv som gör sig bra – eller bättre – på bilder utan färg.

De bästa tiderna på dagen

Det måste dock direkt påpekas att inte alla motiv lämpar sig för att göras om till svartvitt, men effekten kan bland annat användas för att förvandla dåliga ljusförhållanden till kontrastrika bilder. Ta till exempel en molnig dag på stranden där färgerna flyter samman och färgtonerna i sand, vatten och stenar är dämpade och platta att titta på. Genom att konvertera bilden till svartvitt kan man lyfta motivet och skapa ett fint djup.

På samma sätt kan stark middagssol, där ljus och skuggor är hårda och fulla av kontrast, ge mindre lyckade bilder i färg, medan svartvitt kan leda till pangbilder. Därför kan du med fördel inleda din svartvita karriär vid dessa tider, som inte lämpar sig för fotografering i färg. ■

[1](#)[2](#)[3](#)[4](#)[5](#)

Mönster och upprepningar framträder tydligare i svartvitt än i färg. Här fotograferade vi med ett makroobjektiv.

Färgstarka och välkända motiv får nytt liv i gråtoner

Svartvitt kan även användas för att skapa intresse runt motiv som vi känner mycket väl till i färg. När färgerna plötsligt saknas i sådana motiv väcks vår nyfikenhet och vi får lust att titta närmare på bilden, till exempel påfågeln här till höger.

1

2

3

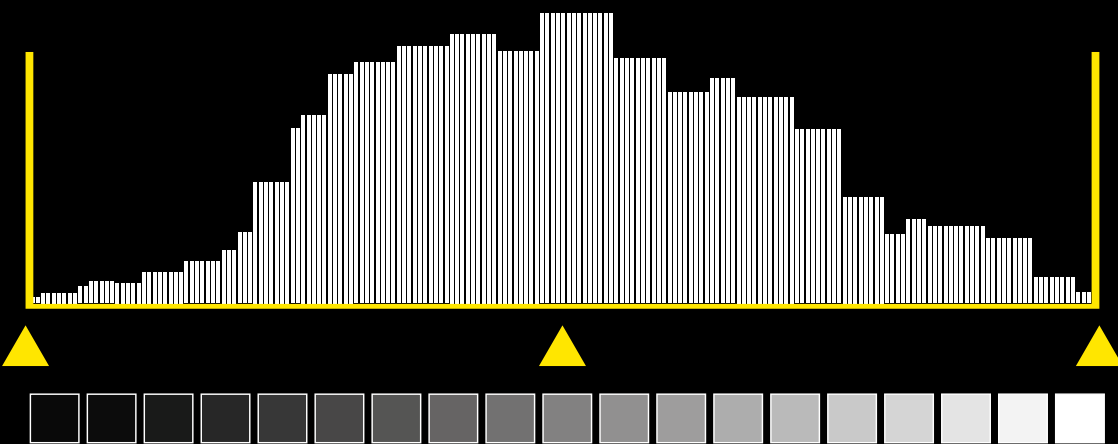
4

5

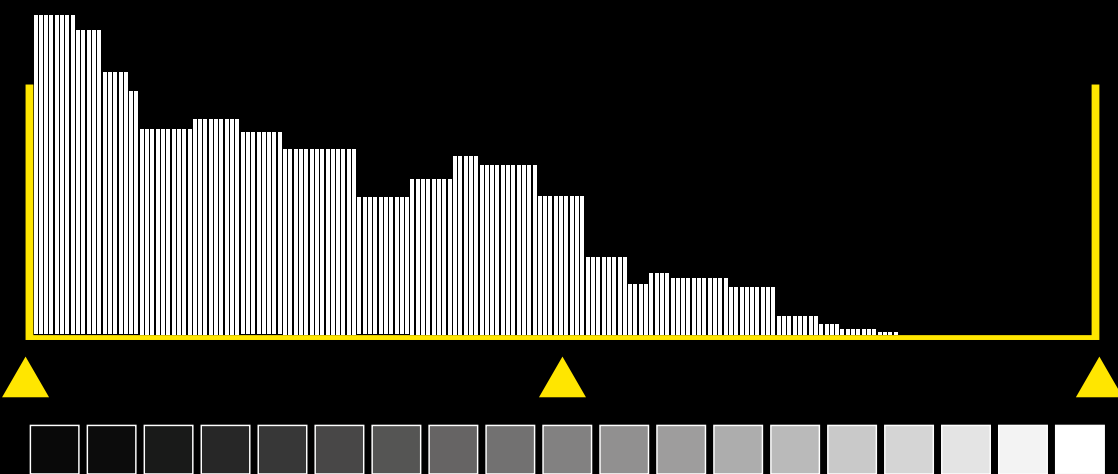
*Vi såg ljuset på kontorets
hörnfönster och tog en bild i
svartvitt utan stativ med en
brännvidd på 50 mm.*

NYA REGLER FÖR HISTOGRAMMET

Din kameras histogram visar din exponering och kan hjälpa dig att undvika att bilden blir för ljus eller för mörk. Till vänster visas de mörkaste områdena och till höger de ljusaste. Histogrammet får gärna ändras radikalt när det gäller svartvitt.

FÄRGER: I vanliga fall ska histogrammet se ut som en liten kulle som är högst i mitten av bilden.

SV/V: Om du till exempel tar dystra svartvita porträtt mot svart bakgrund ska toppen vara till vänster.

SKAPA LUGN I MOTIVET

H

ar man gjort sig av med färgerna får man ofta ett lugnare motiv. Det gäller särskilt när det är gott om färger i motivet, som så att säga sticker av åt flera olika håll. Då kan svartvitt bidra till att skapa lugn i motivet, så att blicken inte irrar runt i bilden från en färg till en annan. Detsamma gäller för porträtt med mycket färg i bakgrunden. Här söker sig blicken ofta bort från huvudmotivet och mot färgade områden i bakgrunden, särskilt om det handlar om kulörta lyktor eller lampor. Det beror på att våra ögon söker sig till de ljusaste områdena i bilden först, och det går ut över bildens uttryck. Den blir helt enkelt rörig att se på. Då är svartvitt ofta lösningen, för när de störande färgerna tas bort framträder det enkla motivet tydligare.

Redigeringen är sista steget

På samma sätt kan färgerna i ett landskap störa snarare än vara en tillgång, och om du har stora ytor i bilden som upptas av antingen vatten eller moln, kan en konvertering till svartvitt göra din landskapsbild enklare att avkoda. När du bildbehandlar kan du finputsas dina svartvita bilder för att locka fram lugnet i motivet. Ett sätt att göra det är att justera de enskilda färgerna i bilden. I exempelvis Lightroom hittar du den funk-

1**2****3****4****5**

tionen i NML-panelen, som ändrar namn till Svartvitt när du konverterar till svartvitt. Du kan också använda färgprofiler och filter för att efterlikna effekten av de färgfilter som tidigare brukade användas för att skapa intressanta svartvita bilder. Det är bilderna på det här uppslaget bra exempel på. Funktionerna finns inte enbart i Lightroom. ■

Alla mättade färger får betraktarens blick att irra runt i bilden, från munkarnas rödorange dräkter till de ljusa stråhattarna, till varor med starka färger osv.

1

2

3

4

5

Här kan du se hur lugnet sprider sig i motivet när färgerna försvinner. Notera hur alla varorna i båtarna stjal uppmärksamhet när de är i färg.

EFTER

Vatten och moln ger abstrakta svartvita bilder

Bilder tagna med extremt lång slutartid kan nästan få ett abstrakt och drömskt uttryck i svartvitt. När vatten, dis eller moln dras ut genom en lång exponering blir de till stora enhetliga ytor i svartvitt, vilket skapar mer lugn i motivet än om bilden hade varit i färg.

SÅ FUNKAR FILTREN

Innan den digitala tidsåldern var många fotoväskor fulla av färgfilter som hade olika effekter på bilderna man tog. Filtren lättade upp vissa färger medan de gjorde andra mörkare, och på så sätt kunde man få fram snygga effekter. **Idag kan vi lämna den typen av filter hemma och i stället imitera effekten i ett bildbehandlingsprogram.**

ORANGE FILTER: Passar extra bra till porträtt eftersom hudtoner, som ofta går i nyanser av orange, lättas upp och jämnas ut på ett snyggt sätt.

1

2

3

4

5

GRÖNT FILTER: Detta filter lättar upp gröna nyanser i din bild och kan bland annat användas för när- och makrobilder av blommor och växter.

BLÅTT FILTER: Kan skapa atmosfär i dina bilder eftersom det framhäver dimma och dis, men tänk på att det dämpar ljuset och kontrasten i hela bilden.

1

2

3

4

5

RÖTT FILTER: Med detta filter får du massor av kontrast, vilket fungerar bra till landskap och arkitektur där det kan bidra till att skapa en dramatisk himmel.

GULT FILTER: Landskapsfotografens favorit. Ökar kontrasten, dämpar himlen och lättar upp gula, gröna, orange och röda nyanser.

STÄLL IN KAMERAN

S

vartvita bilder kräver inga speciella eller anorlunda inställningar jämfört med när du fotograferar i färg, men det finns ändå några saker du bör vara uppmärksam på. Den store Ansel Adams hade en regel för sina bilder som gick ut på att ställa in exponeringen efter högdagrarna och sedan framkalla efter skuggorna. Det bygger på det faktum att man i analoga bilder ofta kunde rädda detaljer i de ljusaste områdena, men inte i de mörkaste. Med dagens digitala systemkameror, med eller utan spegel, har denna regel dock vänts på huvudet eftersom man med en digital bildsensor kan ta fram detaljer i skuggorna i stället för högdagrarna. **Bland annat därför är histogrammet så viktigt när man fotograferar i svartvitt. Idag säger regeln alltså att du ska fotografera efter skuggorna och redigera bilden efter högdagrarna.**

Perfekt exponering

När du fotar landskap i svartvitt rekommenderar vi därför att du ställer in kameran så att kurvan i histogrammet inte krockar med högra sidan, där högdagrar fräter ur och detaljer försvinner. För att vara helt säker på att få med alla detaljer i både högdagrar och skuggor kan du låta kameran göra en gaffling med exempelvis tre bilder. Då tar kameran automatiskt bilderna i

1**2****3****4****5**

snabb följd med olika exponeringar, som till exempel blir ljusare och ljusare. När du kommer hem kan du lägga ihop exponeringarna till en samlad bild i ett bildbehandlingsprogram. ■

1

2

3

4

5

Svartvitt passar även bra för eleganta studioporträtt. Använd till exempel en enfärgad ljus eller mörk bakgrund så att modellen framträder tydligt mot bakgrunden.

Högre till ISO-taket

När du tar bilder i svartvitt upptäcker du snart att ISO-värdet inte nödvändigtvis skapar problem på samma sätt som när du fotograferar i färg. Bruset blir nämligen inte alls lika tydligt. I vissa bilder bidrar ett högt ISO-värde dessutom till att skapa stämning, till exempel i gatubilder, oslipade porträtt och konsertbilder.

Lyft gärna fram ditt huvudmotiv genom att lägga till vinjettering, som på det här randiga golvet. Vinjetten dämpar ljuset i bildhörnen och kan skapas i de flesta bildbehandlingsprogram.

PLÅTA I SVARTVITT, MEN BEHÅLL FÄRGERNA

Börja med att ställa in kameran på att fotografera i råformat. I råfilen bevaras nämligen färgerna, så att du får möjlighet att välja mellan färg och svartvitt när du bildbehandlar.

Leta upp **Bildkvalitet** eller **Filformat** i kameramenyn och välj **RAW** eller **RAW och JPEG** om du vill att även ett svartvitt foto ska sparas.

1

2

3

4

5

Välj **Bildstil**, **Picture control** eller **Kreativa inställningar**. Välj **Monokrom** eller **Svartvitt**.

E-BOK